

Alfonz Bednár (1914 – 1989)

Pochádzal z roľníckej rodiny, štúdiá – FF PH, BVA (slovenský jazyk, latinčina, čeština), pôsobil ako stredoškolský učiteľ v Liptovskom Mikuláši aj v Bardejove, pracoval ako redaktor a dramaturg, do literatúry vstúpil ako zrelý človek (40 rokov).

Patrí k prvým prozaikom, ktorý **zbovil prózu schématicizmu a po oslobodení sa snažil zrušiť čierne-biele videnie povstaleckých hrdinov.**

Tvorba:

Sklený vrch – prvý román (1954)

Má formu denníka, ktorý píše hlavná postava Ema Klaasová – Solanová, dej sa odohráva v troch časových pásmach – v období Povstania, v r. 1947, začiatkom 50. Rokov.

V románe nejde o zachytenie dramatických udalostí v SNP, ale o **opis pocitov, myšlienok a spomienok a výčítiek svedomia jednotlivých postáv.** Bednár v románe spracoval **povstaleckú i budovateľskú problematiku.**

Do minulosti sa dostávame **retrospektívne** cez spomienky. Postavy nie sú typizované, schematické, sú to ľudia s výraznými individualistickými črtami.

Dej:

Ema a jej manžel inžinier Solan pracujú na stavbe hydrocentrály. Ema utrpí nehodu, odvezú ju do nemocnice, manžel nachádza jej denník, ktorý si v posledných mesiacoch písala. Denníkové záznamy tvoria jadro románu. O dva dni, keď Solan dočíta denník, prichádza z nemocnice správa o Eminej smrti.

Ema si denník písala, lebo sa snaží vyrovnáť s minulosťou, má manžela rada, ale časť svojej minulosti pred ním neodhalila a tá sa stále stavia medzi nich. Majú ísť spolu do Tichej doliny na dovolenku. K tomu miestu Emu viažu spomienky na dvoch mužov, aj preto sa rozhodne, že pred odchodom manželovi všetko povie. Nestihne to.

V spomienkach sa vracia do rokov vojny, tu v Tichej doline sa stretla s Milanom Kališom – partizánom, prežila s ním krásne chvíle, keď prišli do doliny Nemci, Milan záhadne zmizol, Ema sa skrývala, postarali sa o ňu v jednej rodine, dala si zobrať dieťa, ktoré s Milanom čakala, lebo ju presvedčili, že to bude lepšie, už nemohla mať deti, pred Solanom túto skutočnosť zatajila.

Po vojne hľadá Milana. Dostala sa do tábora, udali ju otcovi známi ako dcéru nemeckého nacistu. Dr. Zoltán Balla si ju vyberie, lebo hľadá slúžku pre svojho brata. Neskôr sa do nej zaľúbi, ale ich vzťah nebol dobrý. Zolo bol vypočítavý, sebecký, raz ju ľúbil, inokedy nenávidel. V r. 1947 mali ísť do Tichej doliny, ale pohádali sa, Ema odišla sama, stretáva tu lyžiarov, jeden z nich rozpráva zážitky z vojny, Ema tuší, že musel poznať Milana, neskôr sa to potvrdí. Medzi lyžiarmi je aj jej manžel Jožo Solan. V posledný deň pobytu v Tichej doline sa dozvedela od Tretinu, bývalého partizána o tom, že Milana umučili Nemci, keď sa pokúšal dostať na chatu do Tichej doliny, pochovali ho pri potoku, kde turisti našli hrob neznámeho vojaka a prišli to oznámiť na chatu.

Ďalšie udalosti v denníku sa dotýkajú súčasnosti. Odohrávajú sa na stavbe hydrocentrály. Ema tu pracuje ako účtovníčka zisťuje, že Ema Solanovi zamlčala niektoré udalosti zo svojho života.. Tretina tu pracuje tiež. Na stavbe sa hromadia problémy, Tretina obviňuje Solana zo sabotáže a Emu z toho, že zavinila smrť partizána.

Solan a Ema sa hádajú, Ema nechce manželovi vyzradiť, o čom sa stále s Tretinom rozpráva. Neskôr vyjde najavo, že Tretinovi spoločníci tajne predávali materiál zo stavby a zodpovednosť za nekvalitnú prácu nechali na Solana. Posledné zápisky v denníku signalizujú Eminu nádej, že sa v Tichej doline všetko medzi ňou a manželom urovná, chce mu povedať pravdu.

K Bednárovým povstaleckým prózám patrí aj zbierka noviel **Hodiny a minúty.** Jednou z noviel zbierky je aj novela **Kolíška**, v ktorej konfrontuje povstaleckú epizódu so skutočnosťou. Striedajú sa tu časové pásma. Autor pracuje s prítomnosťou aj minulosťou.

Dej v prítomnosti:

Zita Černeková počúva v rozhlase správy o procese s rozvratníkmi a sabotérmi, ktorého sa zúčastnil Jozef Majerský. Zita ho poznala už pred vojnou rovnako aj jej muž Mišo Černek, ktorý je v procese svedkom. Zita sa na svojho muža hnevá ako proti Majerskému svedčí. Po návrate domov Mišo vysvetľuje, že tak neurobil z pomsty za to, čo Majerský Zite urobil, ale bol politicky prinútený a časť jeho výpovede vôbec neprečítali, bál sa o Zitu i syna. Zita nevie, či mu má veriť.

Dej v minulosti:

Ešte za 1. ČSR Zita s matkou idú za prácou do Čiech na majer, kde je šafárom Majerský. Zita sa mu zapáči, dáva im lepšie miesto v kuchyni, rozpráva o sobáši, ale matka zistí, že je ženatý. Zita s ním čaká dieťa, SNP stretne s Majerským Zitin manžel je veliteľom partizánskej skupiny, do ktorej prichádza Majerský len preto, lebo vie, že po vojne sa budú cenit všetci, ktorí sa jej zúčastnili. Od beloby snehu sa mu zapália oči, zbehne do dediny, vojde do prvého domu, hoci vie, že ohrozí jeho obyvateľov i partizánov.

Zhodou okolností v dome býva Zita, je hore, lebo má choré dieťa, kolíše ho v kolíske. Majerského schová pod periny do vedľajšej izby. Do domu vojdú Nemci, vyvíjajú na Zitu silný psychický tlak, Majerský to počuje a neunesie to, ujde cez okno, ale Nemci ho chytia. Zita si myslela, že zastrelia ju aj dieťa. Ale Nemci odišli aj so zatknutým Majerským.

Lit. druh: epika

Lit. žáner: novela

Téma: Kritika vykonštruovaných súdnych procesov v 50. rokoch 20. stor.

Dej: V roku 1952 počúva Zita Černeková v rádiu vysielanie procesu s nepriateľmi socialistického zriadenia. Jedným z triednych nepriateľov má byť aj Jozef Majerský. Majerského prokuratúra obvinila zo zrady, sabotáže a kulactva.

Mišo Černek, bývalý veliteľ partizánov, svedčil v procese proti Majerskému a jeho výpovede tiež čítajú v rádiu. Zita vie, že jeho svedectvo je nepravdivé a spomína na udalosti z roku 1945.

Začiatkom roka obsadili dedinu Nemci. Zita bola sama s dieťaťom, keďže manžel bol u partizánov. Príbuzných partizánov a tých, čo im pomáhali, Nemci pozabíjali a ich domy podpálili.

Na gardistickom zozname Zita nefigurovala a tak sa jej s dieťaťom nič nestalo.

Počas jednej noci bola dlho hore, keďže sa starala o choré dieťa. Jozef Majerský sa zjavil v dome a prosil o ukrytie, keďže neďaleko domu bol nemecký vojak.

Zita ho sprvoti prosila, aby odišiel, ale nakoniec napriek tomu, že sa bála o život svoj i dieťaťa, Majerskému úkryt poskytla. Skryla ho v izbe pod perinou.

Majerský sa pridala k partizánom len preto, aby mal po vojne nejaké zásluhy. Veliteľom skupiny bol práve Zitin manžel Mišo, v skupine prežilo len málo mužov.

Keď Majerský ochorel silným zápalom očí, rozhodol sa, že opustí partizánov.

Nevedel, kde ide a až po ukrytí začal uvažovať o Zite a o tom, ako sa voči nej previnil i do akého nebezpečenstva ju teraz dostal.

Zita spomínala na udalosti pred vojnou, kde ju Majerský ako správca na veľkostatku zvedol a nechal tehotnú. Sám Majerský na statku kradol a z krádeží obvinil Zitu i jej matku, ktoré vyhnaní. Zita potratila.

Zitin nový druh a manžel Ragula bol tiež vyhnanec zo statku, zomrel pri prestrelke s políciou.

Zita sa potom vydala za starého mládenca Miša Černeka.

Zitine spomienky prerušili Nemci, ktorí vtrhli do chalupy, lebo zvuk kolísky pripomenul veliteľovi SS zvuk jeho rodného mlyna.

Nemci boli k Zite hrubí, posmievali sa jej a stále jej prikazovali kolísať kolísku. Plánovali sa vymočiť do hrnca, dať jej obsah vypiť ako víno i pokrstiť tak jej dieťa v kolíske.

Zita nevydržala a utekala do izby, kde predtým Majerského ukryla.

Majerský však už predtým ušiel. Vonku sa ozvala strelba a Nemci opustili dom.

Potom doniesli do domu dvoch mŕtvych a troch ranených i Majerského.

Nemci nakoniec Zite a jej synovi nič nespravili a Majerského, mŕtvych i ranených odviezli.

Zita po rokoch vytýka pri rádiu manželovi nepravdivú výpoveď, je prekvapená, že Majerský prežil vojnu. Socialistický súd ho teraz odsúdil na 12 rokov väzenia a stratu majetku.

Mišo sa bráni, že k výpovedi bol prinútený a podpísal, lebo sa bál o Zitu a syna a že na súde pravdu povedal, ale už ju nezobrali do úvahy. Zita už sama nevie, či môže mužovi veriť, či nevypovedal len zo žiarlivosti.

Novela – Rozostavaný dom reaguje na obdobie kultu osobnosti. Cudzí – ďalšia novela zo zbierky Hodiny a minúty. Prepracoval v nej príčiny a následky ľudského konania v situáciách životného ohrozenia. V zložitom príbehu viny, nenávisť, zrady, ľúbosti, egoizmu a zrady sa pokúsil naznačiť, že vo chvíľach smrteľného nebezpečenstva sa z človeka môže stať bytosť uvažujúca na biologickej úrovni.

Po úspechu povstaleckých próz objavuje sa ďalšia téma: tradičná slovenská dedina. **Hromový zub** – zobrazil život slovenskej dediny v rokoch 1. svetovej vojny a po prevrate. Roku 1992 vyšla spolu s románom **Deravý dukát** ako prvá časť románového cyklu **Role**.